GELECEĞİN İNŞASI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

MÜBERRA NUR EMİN

SETA

GELECEĞİN İNŞASI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

GELECEĞİN İNŞASI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

MÜBERRA NUR EMİN

SETA

Müberra Nur EMİN | Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra aynı üniversitenin Tarih bölümünde yan dal yaptı. Yüksek lisansını "Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar" başlıklı tez çalışmasıyla Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. Aynı üniversitede doktora çalışmasına devam etmektedir. Eğitim sosyolojisi, eğitim politikaları, göç ve sosyal politikalar alanlarında çalışan Emin 2012'den beri Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nda (SETA) Eğitim ve Sosyal Politikalar Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

SETA Kitapları 48
ISBN: 978-605-7544-60-5
© 2019 SET Vakfı İktisadi İşletmesi
1. Baskı: Haziran 2019, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi
Düzelti: Mustafa Said İşeri, Bahar Albayrak
Kapak: Erkan Söğüt
Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 9
GİRİŞ 11

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ
Alanyazın Değerlendirmesi 26

İKİNCİ BÖLÜM
TEORİK ÇERÇEVE
Uluslararası Koruma Çeşitleri 42
Türkiye'de Göç ve İltica Hukuku 45
Göç ve Uyum 49
Göç ve Eğitim 50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN MEVCUT DURUMU
Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü 59
Türkiye'deki Suriyelilerin Mevcut Durumu 61
Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar ve Eğitim Politikaları 63
Eğitim Dışındaki Suriyeli Çocuklar 82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Dil Bariyeri 87

Eğitime Erişim ve Uyum 93

Suriyeli Öğrenci-Okul İlişkisi 100

Rehberlik ve Psikolojik Destek 105

Suriyeli Veli-Okul İlişkisi 108

Sonuç ve Öneriler 119

Referanslar 129

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye'deki Suriyelilerin Sayısı (2011-2019) 61
Grafik 2. Geçici Barınma Merkezi ve Dışında Kalan Suriyeli Sayısı (2019) 62
Grafik 3. Suriyelilerin Bulunduğu İlk On İl (2019) 62
Grafik 4. Kamp İçi ve Dışı GEM'lerdeki Öğrenci Sayısı (2019) 72
Grafik 5. GEM'lerdeki Öğrencilerin Kademelerine Göre Dağılımı (2019) 73
Grafik 6. Devlet Okullarındaki Suriyeli Öğrencilerin Kademelerine Göre Dağılımı (2019) 79
Grafik 7. GEM'lerde ve Devlet Okullarındaki Suriyeli Öğrenci Sayısı (2014-2019) 81
Grafik 8. Okullaşan ve Okullaşmayan Suriyeli Çocukların Oranı (2019) 83

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Yaş Dağılımları (2019) 64
Tablo 2. Sınıf Düzeylerine Göre GEM'lerdeki Öğrenci Sayısı (2019) 74
Tablo 3. GEM'lerde İlkokul ve Ortaokul Ders Programı (2018-2019) 75
Tablo 4. GEM'lerde Ortaöğretim Ders Programı (2018-2019) 76
Tablo 5. GEM'lerde Görev Alan Öğretmen ve Diğer Personel Sayısı (2019) 78
Tablo 6. Sınıf Düzeylerine Göre Devlet Okullarındaki Suriyeli Öğrenci Sayısı (2019) 80

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
FRIT	Türkiye'deki Sığınmacılar için Mali İmkan
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyon Projesi (Promoting Integration of Syrian Children to Turkish Education System)
SETA	Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
ŞEYP	Şartlı Eğitim Yardım Programı
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
YÖBİS	Yabancı Öğrenciler Bilgi Sistemi
YUKK	Uluslararası Koruma Kanunu

TAKDİM

Suriye'de Mart 2011'de başlayan çatışmalar yüz binlerce can kaybına ve milyonlarca insanın evini terk etmek zorunda kaldığı büyük bir insani felakete neden oldu. Küresel güçlerin Suriye'de yaşanan trajediye sessiz kalarak vicdan sınavını bir kez daha kaybettiği bu süreçte Türkiye uluslararası toplumun sorumluluğunu neredeyse tek başına yerine getirmeye çalıştı. İzlediği açık kapı politikasıyla Türkiye 3,5 milyonun üzerinde Suriyeliye ev sahipliği yaparak dünyanın en çok mülteci barındıran ülkesi konumuna geldi. Savaşın ne zaman biteceği ve Suriye'deki istikrarın ne zaman sağlanacağına dair belirsizlik sürerken Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına Türkiye'deki farklı kurumlar büyük bir özveriyle çalışmaktadır.

Yaklaşık yedi yıldır ülkemizde bulunan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal uyumları için farklı alanlarda politikalar geliştirilip uygulanmaktadır. Bu politikaların odağında ise normal olarak eğitim yer almaktadır. Nitekim Suriyeli çocukların nitelikli bir eğitim sürecinden geçmesi ilk olarak onların bireysel geleceği ve refahını etkileyecek temel unsurdur. Bununla birlikte Suriyeliler eğitim yoluyla Türkiye'nin iktisadi, sosyal ve kültürel yaşamına daha fazla dahil olma imkanına sahip olacaktır. Suriye'deki savaşın bitmesi ve barış ortamının yeniden tesis edilmesi halinde ülkeyi yeniden inşa edecek nitelikli insan gücünün yetişmesi yine

Türkiye'nin sağlayacağı imkanlarla olacaktır. Bu nedenle Türkiye, Suriyeli çocukların eğitime kazandırılması noktasında yoğun bir çaba içerisindedir. Milli Eğitim Bakanlığının bu konudaki politikaları Suriyeli çocukların yüzde 60'ının okullaşmasını sağlamış durumdadır. Buna karşın henüz okullaşamayan ve eğitime dahil olmayı bekleyen çok sayıda Suriyeli çocuk vardır.

Bu kitapta Türkiye'deki Suriyeli çocukların en temel meselesi olan eğitim süreci irdelenmektedir. Nitel verilere dayalı bu araştırmada Türkiye'nin Suriyeli çocuklara sunduğu eğitim imkanlarına ve eğitim sürecine dahil olmuş çocukların karşılaştıkları güçlüklere odaklanılarak Suriyeli çocukların nitelikli eğitime ulaşmalarını sağlamak için politika önerileri geliştirilmektedir.

Bu kitap Suriyeli çocukların nitelikli bir eğitime erişimine yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

Emeği geçen herkese teşekkürler...

Prof. Dr. Burhanettin Duran
SETA Genel Koordinatörü

GİRİŞ

Bir yerleşim yerinden bir başkasına doğru gerçekleşen ve bir insan hareketliliği olarak tanımlanan göç, insanlık tarihinin her sahnesinde kısa ya da uzun süreli olarak sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi yönleriyle birey ve toplumun yapısını değiştiren bir olgudur. Sanayi Devrimi ve küreselleşme ile birlikte ilerleyen ulaşım ve iletişim teknolojileri sayesinde göç tüm dünyaya yayılmaktadır. Bu nedenle göç konusu tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar uluslararası bir gündem maddesidir. Nitekim Castles ve Miller başta olmak üzere bazı sosyal bilimciler içinde bulunduğumuz dönemi "göç çağı" (Castles ve Miller, 2008) şeklinde tanımlayarak göçün boyutu ve evrenselliğine vurgu yapmaktadır.

Türkiye coğrafi konumu gereği Asya ve Avrupa arasında bir geçiş ülkesidir. Bu nedenle geçmişten günümüze münferit göç hareketlerinin yanı sıra kitlesel akınlarla da karşılaşmıştır. Osmanlı'nın çekilmesinden itibaren 20. yüzyıl boyunca Ortadoğu, Kafkasya ve Rumeli'den ülkemize sürekli göçmen akışı olmuştur. 1979'daki İran devrimi sonrasında Batı'ya gitmek isteyen İranlılar kitlesel olarak Türkiye'yi transit bir ülke olarak kullanmıştır (Kaya, 2012). 1989'da ise Türkiye, Bulgaristan'dan yaklaşık 350 bin Türk kökenli göçmenin kitlesel akınıyla karşı karşıya gelmiştir. Benzer şekilde Irak'tan Türkiye'ye sayıları 500 bini bulan Kuzey Iraklıların gelişi, daha sonra eski

Yugoslavya iç savaşı ve Kosova krizi sırasında da Türkiye'ye zorunlu göç eden insanlar ile karşılaşılan kitlesel göç akını devam etmiştir. Ayrıca SSCB'nin dağılması, Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik ve politik değişiklikler Türkiye'yi düzensiz göçün önemli bir parçası haline getirmiştir (Kaya ve Eren, 2014).

Mart 2011'de başlayan Suriye'deki iç çatışma ve savaşta yüz binlerce insan katledilmiş, milyonlarca Suriyeli de yerinden edilmiştir. Beş milyonu aşkın Suriyeli Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır gibi komşu ülkeler başta olmak üzere can güvenliği nedeniyle pek çok ülkeye zorunlu olarak göç etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dünyada tanık olunmayan çapta bir göç akınından en çok etkilenen ülke de bu süreçte izlediği "açık kapı politikası" ile Türkiye olmuştur.

2011'de başlayan Suriye krizinin öngörülemeyen şekilde uzaması, savaş ve şiddetin halen devam ediyor olması nedeniyle Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin sayısı günden güne artmıştır. İlk etapta kısa sürede ülkelerine geri dönecekleri varsayılan Suriyeliler artık Türkiye'nin kalıcı göçmenleri konumundadır. Türkiye göçün ilk yıllarında Suriyelilerin can güvenliği, gıda, barınma, giyecek gibi en temel ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanmıştır. Ancak Suriyelilerin uzun süre Türkiye'de kalacaklarının anlaşılması üzerine sosyal hayata uyumlarını sağlayacak uzun vadeli politika ihtiyacı doğmuştur.

Eğitim birey ve toplumların refah düzeyini artırmasında en temel belirleyicidir. Göçmenler söz konusu olduğunda da eğitimin rolü çok daha kritiktir. Nitekim sosyal hayata uyumlarının sağlanmasında göçmen çocukların eğitiminin merkezi bir rol üstlendiği çoğu sosyal bilimci tarafından kabul edilmektedir. Zira göçmen çocukların ev sahibi ülkenin kültürel farklılıklarına en yoğun adaptasyon sağlayabildiği süreç eğitim dönemidir. Eğitim imkanlarına erişim ve eğitimin sağladığı fırsatlardan yararlanma olanakları bakımından her çocuk eşit konumda değildir. Bu eşitsizliğin ardında çocuklar ve ailelerinin sahip oldukları sosyoekonomik ve kültürel

durumun önemli bir etkisi vardır. Göç ve göçmenlik bireylerin sosyoekonomik ve kültürel durumlarına doğrudan etki etmektedir. Dolayısıyla göçmen çocuklar katıldıkları toplumun eğitim sistemine dahil olma ve imkanlardan yararlanma noktasında yerli halk ile eşit fırsatlara sahip olamamaktadır.

Göçmen çocukların eğitimi en temel insan haklarından biridir ve bu anlamda devletlerin tüm çocuklara temel eğitim verme yükümlülüğü bulunmaktadır (UNICEF, 2007). Temel insani bir hak olmasının yanı sıra göçmen çocukların eğitimi sosyal, iktisadi ve kültürel hayata uyum sağlamalarını kolaylaştırması adına da oldukça önemlidir. Eğitim göçmenlerin kendilerini geleceğe taşıyabilmeleri ve toplumla bağ kurmaları için bir köprü görevi görmektedir (Rousseau ve Guzder, 2008). Bunun yanı sıra göçmen ülkeler kabul ettikleri göçmenlerin niteliğinden hem sosyal hem de ekonomik açıdan etkilenmektedir. Dolayısıyla göçmenlere verilen nitelikli bir eğitim ülkeye maliyet üretmenin yanında fayda da getirebilmektedir. Göçün faydalarını açığa çıkarmak, göçmen çocukları başarılı bir şekilde topluma entegre etmek için etkili eğitim ve sosyal politikalar gereklidir. Eğitim sistemleri göçmenlerin ev sahibi ülkelerin iş gücü piyasalarına katılma, refah düzenlemelerine katkıda bulunma ve topluluklarının bir parçası olma becerilerini şekillendirmektedir (OECD, 2018).

Göçmen çocuklar göç ettikleri toplumun sosyal yapısı ve eğitim sistemine dahil olmada pek çok meydan okumayla karşı karşıyadır. Nitekim tüm toplumlarda olduğu gibi göçmen toplumunun en zayıf, kırılgan ve en yüksek risk altındaki grubu çocuklardır. Göç süreci ve sonrasında çocuklar eğitim dışı kalma riskiyle karşılaşmaktadır. Göçmen çocukların eğitim dışında kalmaları onlar için çocuk işçiliği ve istismarı, dilencilik, suça ve suç örgütlerine katılma, radikalleşme ve radikal örgütlere katılma gibi riskler doğurmaktadır (Watkins ve Zyck, 2014).

Türkiye'deki Suriyelilerin nitelikli bir eğitim sürecinden geçmesi ilk olarak onların bireysel geleceği ve refahını etkileyecek

temel unsurdur. Bununla birlikte Suriyeliler eğitim yoluyla Türkiye'nin iktisadi, sosyal ve kültürel yaşamına daha fazla dahil olma imkanına sahip olacaktır. Ayrıca Suriye'deki savaşın bitmesi ve barış ortamının yeniden tesis edilmesi halinde bu ülkeyi yeniden inşa edecek nitelikli insan gücünün yetişmesi sağlanacaktır (Taştan ve Çelik, 2017). Bu nedenle Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi bireysel ve toplumsal açıdan ele alınması gereken ehemmiyetli bir konudur. Bununla birlikte Türkiye coğrafi konumu itibarıyla göç hareketlerinde "geçiş ülkesi" konumunda iken son yıllarda "hedef ülke" konumuna gelmektedir. Bu nedenle önümüzdeki yıllarda Türkiye daha fazla göç alma potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla Türkiye'nin Suriyeliler ile tecrübe ettiği göçmenlerin eğitimi meselesi gelecekteki göçmen eğitim politikasını şekillendirmede önemli rol oynayacaktır.

2011'den bu yana Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim süreçlerine dahil edilebilmesi için pek çok çalışma yürütülmüştür. Ancak resmi eğitim politikaları Suriyelilere hukuki olarak geçici koruma statüsü verilmesiyle birlikte uygulanmaya başlamıştır. Bu gecikmenin temel nedeni Suriyelilerin kısa sürede geri dönecekleri varsayımıdır. Bu nedenle öncelik barınma, gıda, giyim gibi daha çok acil ihtiyaçların temin edilmesi olmuştur. Ancak Suriyelilerin Türkiye'de uzun yıllar kalacaklarının anlaşılması üzerine eğitimde uzun vadeli politika arayışları başlamıştır. 2014'te yürürlüğe konan Geçici Koruma Yönetmeliği sayesinde eğitim hakkına erişimle ilgili Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile birlikte Suriyeli çocukların Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı devlet okulları ya da Suriyelilere yönelik olarak oluşturulan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim almaları sağlanmıştır. Böylece Suriyeli çocuklar bulundukları il ve ilçedeki devlet okuluna veya varsa GEM'lere gidebilmektedir. Bu genelge öncesinde Suriyeli çocuklar sivil toplum kuruluşlarının (STK) öncülük ettiği, Suriye müfredatıyla Suriyeli öğretmenlerin Arapça ders verdiği GEM'lerde

eğitim faaliyetlerine devam ederken ilgili genelge sonrasında devlet okullarında eğitim alma imkanına erişmiştir.

2016'dan itibaren Suriyeli çocukların Türkçeyi öğrenebilmeleri ve Türkiye'nin sosyal, iktisadi ve kültürel yapısına uyum sağlamaları için devlet okullarında eğitim almalarına yönelik politikalar geliştirilmiştir. 2016'ya kadar GEM veya devlet okullarında eğitim almaları Suriyelilerin tercihine bırakılmış iken 2016 sonrasında devlet okullarında eğitim almaları yönünde yoğun çaba gösterilmiştir. Suriyeli çocukların eğitiminin önümüzdeki yıllarda tamamen devlet okullarına devredilmesi planlanmaktadır. Bu nedenle Suriyeli çocukların devlet okullarına erişebilmesi ve nitelikli bir eğitim sürecinden geçebilmesi için sağlıklı politikalara ihtiyaç söz konusudur. Nitekim halihazırda Türkiye'nin temel eğitim düzeyinde 18 milyon civarında öğrenci nüfusu vardır. Suriyelilerin ülkeye göçüyle bir buçuk milyonun üzerinde nüfus daha eklemlenmiştir. Dolayısıyla Suriyeliler ile birlikte artan bu nüfusun eğitimi meselesi Türkiye'nin üzerinde durması ve politika geliştirmesi gereken konuların başında gelmektedir.

Suriyelilerin eğitimlerine yönelik çalışmalar neticesinde kısa süre içerisinde okullaşma oranlarında hızlı bir ivme yakalanmış ve eğitim çağında olan Suriyeli çocukların yarısından fazlası okullaşmıştır. Ancak konuyla ilgili alanyazın çalışmalarına bakıldığında okullaşan Suriyeli çocuklar eğitim sürecine uyumları noktasında bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar onların nitelikli bir eğitim sürecinden geçmelerinin önünde engel teşkil etmektedir.

Bu kitabın temel amacı devlet okullarında eğitim gören Suriyeli çocukların karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve nitelikli bir eğitim için bu sorunların çözümüne yönelik politika önerileri geliştirmektir.[1] Nitekim Suriyeli göçmenlerin eğitim sorunlarını tespit etmek ülkemizdeki genel eğitim sorunlarıyla ilgilenmek kadar

[1] Bu kitap Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Ali Zafer Sağıroğlu danışmanlığında hazırlanan "Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar" başlıklı tez çalışmasının genişletilmiş halidir.

önemlidir. Zira Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinde yaşanan sorunlar onların sağlıksız bir uyum süreci geçirmesi anlamına gelmektedir. Bu da ileride göçmenlerin hem gelişimini hem de toplumsal hayata katılımını zorlaştıracaktır.

Bu kitapta Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim süreci genel bir değerlendirmeye tabi tutulurken Ankara'da yapılan saha çalışması ile sürecin ana muhatapları olan idareci, öğretmen ve Suriyeli velilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma Suriyeliler için önemli bir cazibe merkezi haline gelen başkent Ankara özelinde Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sürecine dair genel durumunu anlamak adına alanyazına katkı sunma hedefini taşımaktadır.

Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunlarını mercek altına alan bu kitap dört ana bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde araştırmanın konusu, önemi ve amacı belirtilerek çalışmanın metodolojisi hakkında bilgi verilmektedir. Nitel araştırma yöntemine dayandırılan bu çalışmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Bu çerçevede kitabın bu bölümünde araştırmanın örneklemi, veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler yer almaktadır. Kitabın ikinci bölümünde araştırmanın teorik çerçevesi çizilmektedir. Üçüncü bölümde Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin mevcut durumları hakkında bilgiler sunulmaktadır. Bu bölümde Suriyelilerin hukuki statüsüne yönelik bilgilerin yanı sıra GİGM ve MEB verileri doğrultusunda Türkiye'deki Suriyeli çocuklara yönelik istatistiki verilerle birlikte eğitimlerine yönelik geliştirilen politikalardan bahsedilmektedir. Kitabın dördüncü bölümü saha araştırması bulgularına ayrılmıştır. Bu bölümde Ankara'nın dört ilçesindeki yedi okul ziyareti kapsamında idareci, öğretmen ve Suriyeli velilerle yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular analiz edilmektedir. Kitabın sonuç, tartışma ve öneriler bölümünde de araştırma kapsamında elde edilen bulgular neticesinde varılan sonuç tartışılmakta ve konuyla ilgili politika önerileri sunulmaktadır.

BİR ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin pek çok alanda saha araştırmaları, raporlar hazırlanmıştır. Ancak eğitim durumları ve sorunlarına ilişkin çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu nedenle elinizdeki kitap Türkiye'de yaşayan ilkokul çağındaki Suriyeli çocukların eğitimlerine ilişkin sorunları tespit ve analiz etmesi, buna yönelik yapılması gerekenlere ilişkin öneriler geliştirmesiyle söz konusu alandaki boşluğun doldurulmasına katkısı bakımından önem arz etmektedir.

Bu kitap Türkiye'de devlet okullarında okuyan Suriyeli çocukların eğitime erişim durumlarını ve eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmeyi ve bunların çözümüne ilişkin öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca elde edilen bulgular temelinde Suriyeli çocukların okullaşmasının artırılması ve nitelikli bir eğitim almaları için öneriler sunmak da kitabın hedefleri arasındadır.

Araştırma kapsamında Türkiye'de geçici koruma statüsünde bulunan ilkokul çağında olan Suriyeli çocukların devlet okullarında eğitime erişimleri, uyumları ve eğitim sürecindeki yaşadıkları sorunlar irdelenmektedir. Bu çerçevede Ankara'daki bazı devlet okullarında okuyan, ilkokul çağında olan ve geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim sorunları araştırmanın odağını oluşturmaktadır. Ortaokul ve lise çağındaki çocuklar ile okullaşamamış diğer Suriyeli çocuklar kitabın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun yanı sıra araştırma kapsamında Suriyeli öğrencilerin bulunduğu devlet okullarında idareci, öğretmen ve Suriyeli velilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Suriyeli öğrencilerle görüşmeler yapılmamıştır. Bunun temel sebebi araştırma kapsamının ilkokul çağındaki Suriyeli çocuklar olması nedeniyle bu yaş grubundaki öğrencilere yö-

nelik daha sağlıklı bilgilerin veli ve eğitimcileri tarafından alınabileceği düşüncesidir. Ayrıca ülkelerindeki savaş ortamından kaçarak gelmiş olmaları nedeniyle bu öğrencilerin psikolojik durumları da göz önüne alınarak kendileriyle doğrudan görüşmeler gerçekleştirilmemiştir.

Araştırmada bazı sınırlılıklar söz konusudur. Öncelikle göç konusu dinamik bir konu olduğu için her an yeni bilgilerle karşılaşıldığından veriler de değişmektedir. Türkiye'nin halihazırda yoğun bir kitlesel göç akınına maruz kalması bu konudaki politikalarının dinamik bir biçimde yönetilmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu da çalışmanın başlangıcı ile sonu arasındaki zaman diliminde araştırma kapsamının değişmesi anlamına gelmektedir. Dahası göç verilerinin toplanması metodolojik ve pratik zorluklar barındırmaktadır. Özellikle kayıt dışı göçmenlere dair nitelikli verilerin olmaması yapılacak analizlerin doğruluk ve geçerliliğini sınırlamaktadır. Ayrıca farklı ana dile sahip bireylere dair bir araştırma alanı seçilmesi dil problemi gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Ancak bu sorunlar tercüman yardımıyla aşılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında Suriyeli velilerle gerçekleştirilen derinlemesine mülakat esnasında tercüman desteği alınmıştır. Ayrıca bulguların analizi kısmında yer verilen Suriyeli velilerin ifadelerine ise tercüman aracılığıyla Türkçeye çevrilerek yer verilmiştir.

Kitabın genel odağı ülkelerindeki savaş ortamı nedeniyle Türkiye'ye sığınan geçici koruma statüsü altında bulunan ilkokul çağındaki Suriyeli çocukların devlet okullarında eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlardır. Nitekim eğitimden mahrum kalan çocuklar çocuk işçiliği, çocuk istismarı, dilencilik, suça ve suç örgütlerine, radikalleşme ve radikal örgütlere katılma gibi risklerle karşılaşmaktadır. Türkiye, Suriyeli çocukların eğitimlerine devam edebilmesi için pek çok çalışma yürütmektedir. Ancak Suriyeli çocukların Türkiye'de eğitime erişim ve nitelikli bir eğitim sürecinden geçmesinin

önünde engeller bulunmaktadır. Buna ilişkin olarak araştırmanın cevabını aradığı sorular şunlardır:

- İlkokul çağındaki Suriyeli çocukların devlet okullarında eğitime erişimde mevcut durumları nedir?
- MEB'in Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik izlediği temel politikalar nelerdir?
- Geçici koruma statüsünde olan ilkokul çağındaki Suriyeli çocukların devlet okulları ve eğitim süreçlerine uyumları konusunda yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Okul müdürleri ve sınıf öğretmenleri okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin akademik başarı, sosyal ilişki ve uyumlarını nasıl değerlendirmektedir?
- Devlet okuluna çocuğunu gönderen Suriyeli velilerin tercih sebepleri nelerdir? Söz konusu Suriyeli velilerin memnuniyetleri ne düzeydedir?
- Suriyeli çocukların devlet okullarına erişimlerini sağlamak ve eğitim alanında yaşadıkları sorunları gidermek için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Suriye'den Türkiye'ye sığınmacı olarak göç eden geçici koruma statüsündeki çocukların mevcut eğitim durumları, eğitime erişim sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu araştırma sayesinde nitel veri toplama araçları kullanılarak incelenen konuyla ilgili bireylerin öznel deneyimlerinin derinlemesine ortaya konulması hedeflenmektedir (Neuman, 2008). Nitel araştırmalarda elde edilen sonuçlarda genelleme amacı güdülmemekle birlikte sonuçlar konuya ilişkin bir perspektif sağlaması bakımından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırma daha önce belirli bir tema hakkında alanyazında çok fazla bilginin olmadığı durumlarda, daha az dile getirilen, keşfedilmesi ve hakkında fikir sahibi olunması ge-

reken konuları çalışırken kullanılmaktadır. Creswell'e (2007) göre nitel araştırmalar özellikle karmaşık bir yapıya sahip, hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunmak istenen konularda ve bastırılmış toplumsal kesimler üzerine çalışma yapılırken tercih edilmelidir. Nitel araştırmada araştırmacı kilit pozisyondadır. Çünkü araştırmacı belgeleri, verileri toplar, davranışları gözler ve mülakatları yapar (Neuman, 2008).

Nitel araştırmalarda ağırlıklı olarak beş farklı yaklaşım söz konusudur. Bunlar anlatısal, fenomenolojik, etnografik, gömülü teori (*grounded theory*) ve vaka analizi çalışması (*case study*) olarak ayrılmıştır (Creswell, 2007). Bu çalışmada araştırmanın problemine uygun olarak "fenomenolojik" yaklaşım tercih edilmiştir. Fenomenolojik nitel çalışma yaşam deneyimleri ve bunları betimlemeye odaklanır. Araştırmacı tarafından asıl incelenmesi gereken bu deneyimlerdir. Bir başka ifadeyle fenomenolojik nitel araştırma birçok kişinin belirli bir kavram ve fenomene ilişkin tecrübelerini anlamlandırmasını araştırır. Burada önemli olan katılımcıların fenomene ilişkin tecrübelerinin ne olduğudur (Vanderstoep ve Deirdre, 2009). Fenomenolojinin amacı bireysel tecrübeleri bir fenomene indirerek evrensel özü tanımlamaktır. Yani şeylerin gerçek doğasını kavramak için nitel araştırmacı bir fenomen üzerinde çalışır. Burada "ne"yi "nasıl" tecrübe ettiği betimlenir (Creswell, 2007, s. 60).

Fenomenoloji yaklaşımı farkına varılan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgular olay, deneyim, algı, yönelim, kavram ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Fenomenoloji yaklaşımının temelini bireysel tecrübeler oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı araştırmaya katılan kişilerin öznel tecrübeleriyle ilgilenmekte, bireyin algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda genelleme yapmak değil olguları tanımlamak önemlidir (Creswell, 2007).

Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim süreci zor koşullarda hayatlarını devam ettiren birkaç neslin geleceğini doğrudan şekillendirecek bir süreçtir. Nitelikli bir eğitim imkanı Suriyeli çocukların kendilerine sağlıklı bir gelecek inşası kadar Türkiye'nin iktisadi, sosyal ve kültürel yaşamına daha fazla dahil olmalarına da olanak sağlayacaktır. Nitekim Suriye'de barış ortamının yeniden tesis edilmesi halinde bu ülkeyi yeniden inşa edecek nitelikli insan gücünün yetişmesi yine nitelikli bir eğitimle gerçekleşecektir. Bu nedenle hem bireysel hem de toplumsal boyutlarıyla birlikte Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim süreçleri ciddiyetle tahlil edilmesi gereken önemli bir konudur.

Bu kitap Türkiye'de devlet okullarında eğitim gören Suriyeli çocukların eğitime erişim durumlarını ve eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler geliştirmek amacını taşımaktadır. Dünyanın belki de en kalabalık mülteci nüfusunu barındıran bir ülke olarak Türkiye'nin bu alanda yaşadığı tecrübe uluslararası camianın da yeni karşılaştığı bir durumdur. Bu açıdan tüm sorunlara rağmen Suriyeli çocukların eğitimi noktasında Türkiye'nin geliştirdiği yöntem ve eğitim modelleri evrensel nitelikte olmalıdır.

SETA

9 786057 544605